

EDINOST

Glasilov slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edincih in mese.

»EDINOST« izhaja 2 krat na teden vsako sredo in saboto o poludne. Cena za vse leto je 6 gld., za polu leta 3 gld., za četrt leta 1 gld. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravišču in v trafikah v Trstu po 5 kr., v Gorici in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnine, reklamacije in inserate prejema Opravišču, via Torrente, »Nova tiskarna«.

Val dopisi se pošiljajo Uredništvu »via Torrente« »Nuova Tipografia«; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznaila in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Govor

dr. Vitezica v državnem zboru v 14. dan meseca marcija.

(Dalje.)

Poslanec dr. Vitezic (nadaljuje): Bonghi piše na strani XXIX. (bere): »Mi moramo doseči boljše mejo, nego je sedanja in mi ima pravico zahtevati, da bode vsa okrajina, ki je brez dvombe v zemljepisnem smislu italijanska, tudi v političnem smislu italijanska. Ali k temu je potrebno, da se vpliv italijanskega življa v nekaterih delih te dežele razširi in cilj se vsekakor more doseči le s popolnim ozrom na mejnarodne razmere i ne da bi se oblasti Avstrije pretilo, ali se ona omajala. Tu se vsili samo ob sebi prasanje, ali je v interesu Avstrije, temu zapeljivemu sirenskemu glasu poslušati.«

To prasanje bi sicer zelo daleč segalo, in trebalo bi več ur, da se dovoljno reši. Da pa ustrežem tudi želji čestitega gospoda načelnika, hočem, neglede na druge razloge, poudariti le važnost Trsta za razvoj obrtnije in trgovine v Avstriji. Menim, da je vsa zbornica v tej zadevi mojega menjenja in se z mano sklada, ako pravim, da bi z guba tega emporija bila Avstriji nenadomestljiva. Ako bi se na to tudi ne jemal obzir in ako bi se hotelo pogajati za odstop, kdo pa jamči Avstriji za to, da bi Italija, povečana z južnim Tirolskim in Primorskim, pohlepne očesa ne obrnola na važno reško luko, na hrvatsko Primorje i na Dalmacijo? Pri jedi pride okus.

Zgodovina bitve pri Visu nam dokazuje, kako so Italijani hrepeneli po dalmatinskem pobrezju, polnim dobrih zavešč in luk. Saj Bonghi sam pravi o jadranskem morju: »che è stato una volta in tutto nostro.« Bonghi gotovo ni navedel tega zgodovinskega spomina po naključju, ampak s premislilkom. Poprijemki in pretveze za daljša zahtevanja našle bi se lahko. Iz teh kratkih omemb se vidi, da je v interesu Avstrije, da si Primorsko ohrani. Nje prizadevanje mora biti obrneno na to, da širjenju poitalijančevanja postavi meje s tem, da po mogočnosti posepiše duševna prizadevanja Slovanov, katerih je več, nego Italijanov. Ali vladni organi tirajo temu nasprotno politiko, in ti organi sami tedaj oskrbujejo opravila Bonghija i njegovih somišljenikov.

V seji dne 14. marcija 1881 sem interpeliral glede neke v Milanu v italijanskem jeziku izdane tiskovine. V tej so bila navedena sredstva, katera mora rabiti italijanska stranka, da doseže konečno svoj namen, namreč zaduženje Slovanov v Istri. Tam se nahaja ta le stavek: »In zdaj smo na poti, da dosežemo prvi namen« — pod tem prvim namenom se namreč umeje uničenje Slovanstva v okrajih Voloska, kateri okraj se imenuje glavno ognjišče Slovanstva — »vse je ležeče na tem, da ne ostanemo na potu, ampak treba je dobro porabiti slepoto sedanje vlade, do skrajne meje vkoristiti se z dano priliko.«

Kaj se je pa zgodilo na mojo dotično interpelacijo? Namesti da se je skušalo zaslediti obstoj tega odbora, postopalo se je zoper pristaje slovenske stranke in celo po sodniškem potu, da se zve, kdo je to tiskanje objavil, kakor da bi objavljenje tega spisa državi bilo nevarno.

Prašam, ali bi bila italijanska vlada drugače postopala, nego je storila naša? Da utrdim trditev, da vladni organi tlačijo Slovanstvo Nemštvu in Italijanstvu na korist, hočem glede Istre, katero zastopati mi je čast, tako kratko kolikor mogoče, narisati podobo žalostnega stanja Slovanov, in sicer v trojnem oziru, v šoli, uradu in javnem življenju, da dokažem, kako se v Istri spolnuje člen 19 državnih temeljnih zakonov in Taaffejev program. Poprej pa moram navesti razmere prebivalcev po občevalnem jeziku, kakor so se pokazale po zadnjem ljudskem popisu. Po

tem popisu je v Istri 284.154 prebivalcev. Po občevalnem jeziku je 4779 Nemcev, 43.000 Slovencev, 114.291 Italijanov in 121.732 Hrvatov; po odstotkih je 5.798 Slovanov, 4.004 Italijanov in 0.168 Nemcev. Tedaj so Slovani absolutno v jako prevagljivejši večini, tako so Slovani do Italijanov v razmeri kakor 3:2, to se pravi: tri petine je Slovanov, dve petini Italijanov.

Dovolim si sedaj, najprej govoriti o šolah. Uže večkrat sem v tej visokej zbornici razložil, da se z Slovani, kar se tiče šolstva, postopa kakor s pepeluško. Italijanska manjšina ima skoraj vse šole v rokah, slovenske šole se morejo na prstih preštiti in še te so veščidel enorazredne. Pri vsem tem se zdaj poskuša to malo slovenskih šol poitalijaniti. Glavno nalogo si je postavilo neko novo društvo, ki se je nedavno ustanovilo, in to prav za prav ni nič drugega, nego posnemanje nemškega Schulvereina. To društvo je zadnje dni razpisalo konkurs za darove učiteljem deželnih šol, ki so si posebne zasluge pridobili za razširjanje italijanske kulture. Namen je tedaj jasen, namen je potujčevanje in oziroma italiziranje ljudstva na kmelih.

Prašam tedaj, ali šolske oblasti smejo dopuščati tako zlorabo učiteljskega stanu? V šoli naj učitelj slovensko uči, izven šole pa naj širi italijansko kulturo! Ali ga to ne zapeljuje, da zanemarija dolžnosti svojega stanu? Gospodu deželnemu namestniku se je vzvidelo, mej popotovanjem v okrajih Voloska in Lošinj slovenskim prebivalcem svetovati, naj v ljudske šole uvedo nemški jezik. Tedaj v taci šolah, v katerih se imajo otroci skoraj samo z branjem in pisanjem pečati, naj se še z učenjem popolnoma tujega jezika pečkajo. Kde je tukaj, gospoda moja, pedagogika? Ali ne bi bilo mnogo praktičneje in koristneje, ako bi bil z Slovani skupaj živeti Italijanom svetovati, naj se uče drugega deželnega jezika, kakor se tudi od svoje strani trudijo Slovani, da se nauče italijanskega jezika? Tako bi se dva naroda, ki skupaj živita, vzajemno spoštovala in ljubila, ona bi s družinimi močmi delala v deželno blagostanje, i ne ločilo bi ju pripravljeno.

V učiteljsku v Kopru so trije oddelki, italijanski, hrvatski in slovenski, ali k ljubju novejši šolske noveli uči se vendar največ i najvažnejši predmetov v nemškem jeziku, da, v četrtem razredu se uče vsi predmeti v nemškem jeziku.

Enake razmere so na ženskem učiteljski v Gorici. V kmetskejši šoli v Poreču, katera je vendar namenjena izključljivo kmetskemu prebivalstvu, ter je kmetsko prebivalstvo skoraj izključljivo slovensko, tudi tam je učni jezik italijanski. Zato je tudi čisto naravno, da je za šest ustanovljenih prostorov v alumnatu, ki spada k tej šoli, zelo teško dobiti prosilcev.

Navlična šola v Lošinu je tudi italijanska. V Istri ni niti ene srednje šole z slovenskim učnim jezikom. Gimnazija v Kopru je italijanska, v Pazinu nemška, realka v Piranu je italijanska, ta pa je na smrtni postelji, ker morala se je opustiti zaradi pomanjkanja učencev.

V Puli je nemška realka, ki je vojaški zavod. Ali ne dosti, da v Istri ni nobene slovenske srednje šole, delajo se še vse mogoče zapreke, da se učenci od obiskovanja hrvatskih gimnazij na Reki in v Senji odtežajo, če tudi ste te gimnazije prav tako osnovani, kakor gimnazije tostranske državne polovice, če tudi so tam izvršni učitelji, če tudi je tam življenje mnogo ceneje, in imate te mesti prav ugodno lego za prebivalce kvarnerskih otokov in za prebivalce voloskega okraja, ker ste prav blizu in bi mladeniči tam dobivali poduk v materinem jeziku: vse to nič ne pomaga, prepoveduje ali obtežuje se jim obiskovanje teh gimnazij, ker tistim, ki so svoje nauke izvršili na teh gimnazijah, brez ministerskega dovoljenja ni pripuščeno, obiskovati katero vseučil-

lišče tostranske državne polovice in tudi štipendije iz verskega zaloga se jim odrekajo, ako se hočejo posvetiti duhovskemu stanu. V ministerskem razpisu od 9. maja 1882 so bile še ostreje naredbe dane glede sprejemanja tostranskih učencev zagrebškega vseučilšča v primeri s poprejšnjimi. Na tak način se skuša Slovanom v Istri i na kvarnerskih otocih vsaka višja izomika zapreti, da se polagoma Slovanstvo popolnoma zatara. Kaj posebnega je z štipendijami. Za Istro je osem štipendij po 84 gld., in te štipendije so v državnem proračunu pri koperskejši gimnaziji zapisane. Potem je državna podpora z 1200 gld., zapisana pri državnej gimnaziji v Pazinu; tedaj te štipendije in ta državna podpora so tako rekoč tema gimnazijama lastna, ker se obiskovalcem drugih gimnazij ne podeljujejo.

V letu 1875 se je pač za mladeniče kvarnerskih otokov ustanovilo 10 štipendij po 100 gld., ali te imajo jako čudno porodno zgodovino. Rajnki krški škof je namreč pri ministerstvu vložil prošnjo, naj se na otoku Krku ustanovi nižja gimnazija s hrvatskim učnim jezikom. Na to pa so mu odgovorili: Ne, gimnazije s hrvatskim učnim jezikom vam ne moremo dati, a damo vam 10 štipendij po 100 gld. Pristavil se je le pogoj, da morajo mladeniči, kateri hočejo uživati te štipendije, obiskovati nemško gimnazijo v Pazinu. Tedaj namesti kruha so jim vrgli kamenja. (Tako je! na desnici).

Naravno je, da se te štipendije ne podeljujejo, ker na kvarnerskih otocih ni nobenega mladeniča, ki bi znal nemški jezik, in zato za štipendije nobeden ne prosi. Kar pa se tiče štipendij iz deželnega zaloga, one se nikdar ne podeljujejo hrvatskim ali slovenskim mladeničem, ampak le italijanskim ali poitalijančnim, in vendar donajajo Slovenci in Hrvati k deželnemu zalogu prav tako, kakor Italijani, ali deželni odbor tega noče videti.

V novijih časih si celo prizadevajo, zasebne in obiteljske ustanove za štipendije in podpore spraviti pod vladno oblast, da slovenski mladeniči ne bi obiskovali šole, v kateri bi se mogli učiti v materinem jeziku.

Enaka naredba je dana v dekretu deželnega nameštstva v Trstu od 25. oktobra 1883, glede podeljevanja občasnih letnih podpor iz dohodkov ustanovnega premoženja Arčirovega na krškem otoku. Po ustanovi je uprava zaupana škofu, on ima deliti tudi podpore.

Tu gre tedaj za čisto zasebno ustanovo. Vendar pa se je ukazalo, da se podeljevanje ne sme goditi brez ministerske dovolitve. Sedanji škof je vložil protest zoper to naredbo in hkrati prosil, naj se mladeničem s kvarnerskih otokov podeljujejo tako državne, kakor zasebne štipendije in podpore, brez razločka, ali se uče na gimnazijah na Reki in v Senji, ali na družih državnih gimnazijah, ter je dokazal, da k malu nastane v krškejši škofiji pomanjkanje duhovnikov, kakor se je to zgodilo v poreškejši i tržaškejši škofiji, ako se mu to ne dovoli. Upam tedaj, da visoka vlada razloge uvidi in ustreže temu njegovemu zahtevanju. Žal, da se začeljuje take, istrskim Slovanom neprijazne namere, tu in tam kazati tudi pri cerkvenih dostojanstvenikih. V žalostno prasanje zastran imenovanja novega škofa v Poreču, katero prasanje je duhove tako razburilo, ne bojem se spuščati.

Ne morem pa zamolčati, da bi bil, ker je v onejši škofiji velika večina Slovanov, velik pogrešek, ako bi se ono mesto podelilo komu, ki ni zmožen slovenskega jezika; kar se sploh tiče one namere, moram naglašati, da je rajnki škof Dobrila ustanovil več štipendij z izrečno določbo, naj se podeljujejo ubogim učencem hrvatske in slovenske narodnosti. Vsakočasni tržaški škof naj skrbi za to, da se bo ta določba spolnovala.

Kako se zdaj ta določba spolnuje, to se vidi iz tega, da se je še le nedavno razpisal konkurs za dve teh štipendij v organu tržaškega ordinarijata »Curia episcopalis«, v italijanskem i nemškem, ne pa v tistem jeziku, za kateri so prav za prav te štipendije določene, namreč v hrvatskem in slovenskem jeziku.

Tisti, ki hočejo te štipendije dobiti, morajo se učiti na italijanskejši gimnaziji v Kopru, ali pa na nemškejši gimnaziji v Trstu; na slovenskih gimnazijah se ne smejo učiti. Omenjeni škof, ko je še živel, nabiral je doneske, da ustanovi malo semenišče za slovensko mladino. Gojenci naj bi se pripravljali za prihodnji svoj poklic, namreč za dušno pastirstvo mej slovenskim prebivalstvom.

Njegov nastopnik v uradu je zdaj iz nabranih doneskov ustanovil tako semenišče v Trstu. Ker gojenci morajo tam obiskovati nemško gimnazijo, tedaj nikakor ni dosežen namen, kateri je rajnki škof imel. Omenjeni sedanji tržaški škof, ko je bil še v Poreču, nabral je tudi nekoliko denarja za zavod, kateri je ustanovil v Kopru, in k temu donajajo deželni odbor letnih 1000 gld. Ker se pa na tamonjšej italijanskejši gimnaziji slovenski jezik uči le kakor učni predmet, zato se ne more misliti, da so se mladeniči dovolj seznanili stistim jezikom, kateri bodo v svojem prihodnjem poklicu, kakor duhovniki na deželi, najbolj potrebovali. Celo nevarnost je velika, da se še bolj potujčijo.

Kar se tiče uradov, nadejali smo se istrski Slovani po razglašenju državnih temeljnih zakonov, da pravična in previdna vlada svoje postopanje po teh uravnava, da zadobi naš jezik v šoli, uradu in javnem življenju pristojno stopnjo. Žalibog, da smo se zelo motili. Kakor v šoli, tako je tudi v uradu v vsakem oziru vsak dan slabše. Naš jezik se nemščini in talijanščini v prid pri političkih, kakor tudi finančnih in sodniških gosposkah zanemarija; v Istri je malokde kak uradnik, zmožen slovenskega jezika, še manj pa taci, ki morejo v tem jeziku z strankami pismeno občeovati. Prvi uradnik, gospoda moja, ne pozna i ne govori jezika večine prebivalstva; on tudi ne gleda rad, da ga njegovi podložniki govorijo. Meni je znan primerljaj, da je bil premeščen nek okrajni komisar z boljsega na slabše mesto le iz tega uzroka, ker je s hrvatskimi prebivalci in občini v njihovem jeziku občeoval; kaznuje se tedaj uradnik, ki vestno spolnuje državni temeljni zakon. Pri političkih gosposkah se ne sprejme nobeden, ki ne dokaže, da je nemškega jezika popolnoma zmožen; s hrvatskimi občini se občeuje le v nemškem jeziku, in kaznujejo se tiste občine, ki na nemške dopise nečejo odgovoriti; z italijanskimi občini, to se ve da, občeuje se v njihovem jeziku, da, celo hrvatskim občini se priporoča, naj dopisujejo v italijanskem jeziku. Če katera hrvatska občina pošlje deželnomu odboru kak spis v hrvatskem jeziku, tedaj si mora biti v svesti, da ne dobi rešila; spis se kar ad akta položi, ker tam o slovenskem jeziku sploh nočejo nič vedeti.

Čraska občina je bila cerkvenejši upravi v Beli na otoku Cresu zaradi neke cerkvene zgradbe nekoliko denarja dolžna. Cerkevna uprava je tedaj napravila pobotnico v hrvatskem jeziku. Ali občina ni hotela plačati zneska, ker je bila pobotnica napisana v jeziku prebivalcev tega kraja, ki razen hrvatskega ne znajo nobenega drugega jezika.

Politiške gosposke pišejo v čisto hrvatskih okrajih nemški, pošiljajo nemške ukaze občini, kakor da smo zunaj v »rajhu«. Kde je tukaj enakopravnost našega jezika? Ali moramo mi Slovani v Istri tri jezike znati, da drugim opravke lajšamo?

Kaplan iz Zvoneče se je obrnol na okrajnega glavarja v Voloski s prošnjo, naj z njim vsaj v materinem njegovem jeziku občeuje, ker nobenega drugega je-

zika ne govori. Na to sta bila izdana dva dekreta, namreč od 18. oktobra 1881 in 16. februarja 1883, katera si dovoljujem zaradi njih originalnosti tukaj prečitati.

Prvi dekret se glasi (bere):
Ihr Ansuchen, mit Ihnen nur in croatischer Sprache zu verkehren, kann keine Berücksichtigung finden, weil Sie nach Ihren Studien auch der deutschen mächtig sein müssen, welche in Oesterreich die Verkehrssprache zwischen landesfürstlichen Behörden ist, wozu die Pfarr- als delegirten Standes-Aemter (Matrikenführer) gleichfalls zu zählen sind.
K. k. Bezirkshauptmannschaft Voloska am 18. October 1881.

Povod k družemu dekretu, ki je iz novejšega časa, dala je okrožnica okrajnega glavarja v Voloski prav temu kuratu v Zvoneci, in ta je bil pisan v nemškem jeziku. Kurat je to okrožnico nazaj poslal in prosil, naj se mu vsaj priloži hrvatski prevod, ker nemškega jezika ne zna, in vsem kraji ni človeka, ki bi mu preskrbel prevod. Na to prošnjo je dobil ta le odgovor (bere):

„Dem hochwürdigen Curatamte in Zvoneca mit dem Bemerken, dass die Seelforgeämter in Angelegenheiten der Matrikelführung lediglich als vom Staate delegirten Staatsämter functioniren und hiemit als solche als delegirte Organe der politischen Staats-Verwaltung aufzufassen sind. (Hört! rechts.) Die Sprache des Internen Verkehrs der politischen Staatsbehörden aber ist ausschliesslich die deutsche.“

Ich sehe mich daher nicht veranlasst, Ihnen in croatischer Sprache zu schreiben.
K. k. Bezirkshauptmannschaft Voloska am 16. Februar 1883.

Jettmar m. p.
Gospoda moja, iz teh dekretov se vidi, da je gospod okrajni glavar, ne brigaje se za zakonite določbe, čisto samooblastno nemški jezik kakor državni jezik uže davno uvedel, in sicer v takej obširnosti, da ga hoče raztegniti celo na voditelje matrik. — Naravni nastopek takega ukaza bi bil potem ta, da bi se morale matrike same in sicer v vsej tukajšnji državni polovici v nemškem jeziku pisati. Kakov haut gout za gospoda poslanca grofa Wurmbranda i njegove somišljenike (Živa veselost.) Gospodje bi lahko dali gospodu okrajnemu voditelju spričalo lepega vedenja; ali pa v enakej meri more gospod ministerski načelnik s tem zadovoljin biti, to prepuščam njegovej razsodbi.

Pred desetimi leti — 29. aprila 1874 — sem v tej visociji zbornici interpeliral zaradi rabe slovenskega jezika v uradnih in sodiških. 15. februarja 1875 mi je bivši minister notranjih zadev baron Lasser na to interpelacijo odgovoril. Nečem tukaj prečitati obeh teh spisov, ali vsaj se vendar nekoliko opaziti o odgovoru, kateri se mi je dal.

Res je sicer, da so bili dani ukazi davkarijam in sodiščem glede rabe slovenskih jezikov v zunanjem občevarju z strankami, ali žalibog, tudi je resnično, da se davkarije, kakor tudi sodišča po teh razpisih in ukazih prav malokdaj, skoraj nikoli ne ravnaajo.

V odgovoru na mojo interpelacijo se trdi, da pri političkih, sodniških in deželnih gosposkah ni nobenih spotikljajev glede rabe slovenskih jezikov. Nu, to je po vsem neresnično, ker spotikljaji, reči moram, dogajajo se skoraj vsak dan.

Prav tako neresnično je druga trditve, da se pri podeljevanju služb pri sodniških, političkih in finančnih gosposkah ozir jemlje na razmere, kakoršne so v Istri, kder se govori več jezikov. Da temu ni tako, to prav jasno dokazuje to, da so pri največ, ali vsaj pri nekaterih političkih gosposkah nastavljeni uradniki, ki slovenski jezik premalo znajo, ali v njem pismeno ne občejujejo. Pogosti so primerljaji, da pri sodiških še eden uradnik slovenskega jezika ne zna.

Saj se zdaj še v konkursih pri podeljevanju stopenj pri poštnih uradnih znanje slovenskih jezikov na Primorskem ne zahteva. Še le nedavno se je pripetil primerljaj, na kateri je moj prijatelj Nabergoi gospoda trgovinskega ministra opazil, in kateri tudi jasno resnično trditve dokazuje, da se zahteva le znanje italijanskega jezika, slovenski pa se še omenja ne, kakor bi v Istri ne bilo prav nič Slovanov. Tudi recepti in druge tiskovine, ki se nahajajo pri poštnih uradnih, izdajajo se v italijanskem ali italijanskem in nemškem, ali ne v hrvatskem ali hrvatskem in nemškem jeziku, celo v tistih krajih ne, v katerih stanujejo sami Hrvati. V Istri se govori po nekem slovenski, po drugem delu hrvatski jezik. Ali popolnoma napačna je trditve, da tisti, ki znajo ta dva jezika — imenujeta se resnično le narečji — ne umejo slovenskega ali hrvatskega pismenega jezika.

Ako bi ta trditve resnična bila, potem bi morala resnična biti tudi glede slovenskega jezika na Kranjskem, in srbsko-hrvatskega jezika na Dalmatinskem. Saj se v teh deželah tudi v teh jezikih uradno občejuje, pa ni nobenih zadržkov. To je tedaj le pretveza, in da je ta ugovor po-

polnoma ničev, to dokazuje tudi zgodovinska resnica, da je bil na otoku Krku stoletja pod vladno Frangipanov hrvatski jezik z glagolitskimi pismenkami kakor izključljivi uradni jezik v rabi. In da se je to uračovanje ne le pod beneškim gospostvom, ampak celo do početka sedanje avstrijske vlade ohranilo, to dokazujejo pisma, shranjena v arhivu okrajnega sodišča v Krku, v katerem je jako veliko notarskih spisov v glagolitskej pisavi.

(Dalje prihodnjilč.)

Politični pregled.

Notranje dežele.

V državnozborni seji 18. dne t. m. je naučni minister izjavil, da se je vsled znanih dogodbe na dunajskem vseučilišču zaukazala disciplinarna preiskava, katere izida pa še ne more naznaniti. Naučna uprava je v tej zadevi svojo dolžnost storila. Šolska novela se lojalno izvršuje in je popolnoma ugodna dejanskim razmeram. Pri ustanovljanju nemških in čeških šol drže se gosposke strogo obstoječih zakonov in ukazov.

19. t. m. se je nadaljevala razprava o proračunu za naučno ministerstvo in zbornica je sprejela proračun za osrednjo upravo in bogočastje ter se začela razprava o visocih šolah. — Poslanec grof Wurmbrand je naglašal potrebo etnografske knjige o Avstriji; — poslanec Süß je predlagal, naj se na češkem vseučilišču ustanovi posebna bogoslovska fakulteta.

V seji 20. t. m. je zbornica sprejela postavke: visoke šole in srednje šole, kakor jih je priporočil dotični odsek z resolucijami vred. Zastran resolucije o poduku na srednjih šolah v Gorici, Mariboru, Pazinu in Celji sklicaval se je naučni minister na svoje izjave v proračunskem odseku. Rekel je, da se utrakvizem s tem še ne uvaja, če se na srednji šoli drugi deželni jezik izreče obligatnim jezikom, to je le koristno in ugodno. Vlada ima dolžnost za omikanje jezika vsacega naroda skrbeti in mora tedaj skrbeti za podučevanje jezikov vseh narodov. Ako se v Ljubljani s slovenskim jezikom storjeni poskus pokaže ugoden, potem se lahko dalje seže ter se na resolucijo ozir jemlje. Pri dunajskem vseučilišču gre zavolj motenja reda za disciplinarno preiskavo, katero ima obravnati akademična gosposka. Konečno je poudarjal minister, da ima vlada najboljšo in pošteno voljo. V večerajšnji seji je zahteval finančni minister, naj mu zbornica dovoli, da sme davke pobirati še za mesec april.

Poslanec Tilscher je izrekel željo, naj bi se ustanovile posebne deželne komisije, ki bi vredile obrtniški poduk. Poslanec Mikiška je predlagal resolucijo glede ustanovitve češke obrtniške šole v Bernu, poslanec Poklukar glede strokovnaških šol na Kranjskem za izdelovanje puškinih cevi in lesno obrt.

Zanimljiva je bila sinočna seja, v kateri se je končala obravnava proračuna za naučno ministerstvo. Poslanec Lorenzoni je tožil, da so italijanske knjige slabo sestavljene, Kovalski se je pritoževal, da se morajo rusinski otroci učiti poljski. Naučni minister je priznal, da je potreba razmere v shodnje Galiciji predružačiti, italijanske knjige pa ukaže pregledati. — Glavni govornik Rač je branil slovenski jezik proti očitjanju, da ga ljudstvo ne umeje; on je vlado nagovarjal, naj učiteljske v Mariboru tako vred, da bo moglo odgojevati slovenske učitelje. On naglašal, da so se tri slovenska učilišča leta 1851 odpravila na graškem vseučilišču. Govornik je dalje predlegel resolucijo glede uvedanja slovenskega učnega jezika na mariborskem učiteljski. — Glavni govornik Hackelberg se je upiral tirjatvam Slovencev ter jim očital, da se nagibajo k Hrvatom in sam Bog vé, še kam. — Poslanec dr. Vošnjak zavrne tega govornika in potem se reši ves proračun naučnega ministerstva.

Minister Kullaj bo tudi to poletje popotoval po Bosni in Hrcegovini, da pregleda ondotno upravo.

Vnanje dežele.

V Beogradu se delajo velike priprave za sprejem cesarjeviča Rudolfa in visoke njegove soproge. Ministerski načelnik je imenoval komisijo 14 udov, ki se peča s to zadevo.

Iz Petroburga se poroča, da je bil general Gurko imenovan za vojnega ministra.

Zastran pridobitve Merva konstatira »Journal de St. Petersburg«, da so se v angleške gosposke zbornice razgovori o tej zadevi mirno vršili. Minola je bojazen o napadu Indije. Nič se ne sme zgoditi, kar bi mej azijskimi ljudstvi vero obudilo, da vstane vojna mej obema državama, ki v Aziji delite oblast, vpliv in civilizatorno nalogo. Vse dogodbe spričujejo, da je to politika Anglije in Rusije v Aziji.

Moniteur de Rome je 20. t. m. razglasil okrožnico propagande na škofo in voditelje katoliških misijonov, v kateri se naznanjajo ustanovljene podružnice za sprejemanje volil in darov; te podružnice so se ustanovile: na Dunaji, v Monakovem, Parizu, Madridu, Lisaboni, v Aji, Malti, Londonu, Dublinu, Carigradu, v Belgiji, v Algeriji, v Sidneju in v Ameriki. — Zopet trdijo nekateri časniki, kar so uže mnogokrat, da papež hoče zapustiti Italijo.

V italijanskej poslanski zbornici je bil 19. t. m. izvoljen Coppino z 228 glasovi za načelnika, Cairoli je dobil 145 glasov. Ta volitev je stranke in ministerstvo zelo razburila i ni še gotovo, če Coppino prevzame načelništvu ali ne; tudi ni še določeno, ali ministerstvo še ostane ali odstopi.

V italijanskej zbornici je 20. t. m. naznanil Depretis, da je ministerstvo odstopilo, da pa kralj o odstopu še nič ni določil, ampak sklep si pridržal.

Švicarski zvezni svet je sklenol, da se imajo vsa dejanja, zaradi katerih se prične preiskava zoper anarhiste, smatrati za navadna hudodelstva, ki spadajo pod kazensko kantonalno obravnavo. K temu je največ pripomogla avstrijska policija, ki se je večkrat obrnola na kantonske gosposke zaradi hudodelstev, ki so se zgodila na Dunaji in drugod. Zvezni sklep naglašal v svojih poročilih na kantonske vlade, da je, negledé na kazensko pravo, ta sklep potreben za zvezno državo, ker je od njega odvisno notranje in zunanje varstvo zvezne države.

Francoska poslanska zbornica je z veliko večino sprejela ves zakon o ljudskih šolah.

Iz Londona se poroča, da Osman Digma ni še obupal, da poslednjič zmaga; on nabira novo vojsko in bati se je, da se okliče sveta vojna.

Iz Kahire se pa poroča, da je občenje od Berberja dalje pretrgano, Beduini so zasedli katarakt Sebu in občenje na Nilu pretrgali.

Po poročilih iz Pariza se je kitajska vlada poslednjih zmag francoske vojske v Tonkinu zelo prestrašila in želi miru.

DOPISI.

Iz Materijske občine, 14. marcija.

Kako koristen je slovenskemu narodu v Istri hipotekarni zavod v Poreču, kateri je v laških rokah, če tudi stokrat njegov zvesti sluga Zupančič v »Slov. Narod« poreče, da ni laški, to vé naš narod. — Žal, da še premalo! »Slov. Narod«, ki se drži sicer strogo narodnega načela, zagovarja tukaj tako škodljivo sredstvo, od katerega naš narod ni in ne bo imel nobene koristi, ampak veliko škodo, — posebno v narodnem obziru. Dokler bodo naši časniki tako netaktni, ne dosežemo narodne neodvisnosti! Ali o poreškem kreditnem zavodu več govoriti, bilo bi škoda; njegovo dobroto za naš okraj je označil temeljito iz gmotnega stališča g. Jenko lanskega leta na taboru v Brezovici; kedor se hoče natančneje o tem prepričati, naj vzame v roko 49. št. »Edinosti« od 20. junija lan. l.

Se parbesedico o »čestitljivem« zaupnem cenitelji in agentu omenjenega zavoda. Kako čast uživa isti v našej občini in tudi drugod pri narodu in njega prijateljih, bode pač marsikomu znano.

Kakšna slavna dejanja mu jo morejo donati, tega ne vem, — pač na nasprotno! — Jako velika sreča, ali nesreča pa more biti za »matadorja« »Edinosti«, da ga zančuje — veste kedo? baš vodja »veljav-

nih mož« in njegovi zvesti in nezvesti pionirji!

Po zadosti naj bo, z vso ozbiljnostjo pravim, da pri tacih ljudeh misim in tudi ne bom nikoli iskal in od njih pričakoval spoštovanja; — ker ga sami nemajo, zato ga naravski tudi drugim ne morejo dati. Dobro sem vedel, kaj smem pričakovati od tacih »veljavnih mož«, zato sprejemam njih zaničevanje prav rad, brez najmanjšega kesanja, če tudi je postni čas.

Kedor služi kot zvesti sin svojemu zapuščenemu narodu, ne more, ne sme od narodnih nasprotnikov drugega pričakovati, nego zaničevanja. V zadoščenju mu je hvaležnost in spoštovanje od strani nezapeljanega ljudstva (in tega je dobrih 90%), ter mirna vest, da je storil, kar je bilo v njegovej moči v prosep svojega naroda.

Iz Ljubljane, 15. marcija.

Tedaj pa je končan klasični odgovor znanega nepoznanca v podlistku »Slov. Nar.« — Končan na prav prijetno iznenađenje njegovih somišljenikov. Tužni pripoznavajo, da mož nič ni odgovoril in merilo, da je odgovarjal na vse drugo, le na to ne, kar se mu je v prvej vrsti očitalo kot naglaven greh! To se ve, fakt ni mogoče ovreči in zato je privelel raznega gradiva, ki ne spada k stvari, v odgovor, da je vsaj imel nekaj pisati, češ, ut aliquid videatur... Vendar smo z zanimanjem brali nesrečne te poskuse — kajti spoznali smo pisatelja zopet od nove strani. Poprej se nam je kazal kot jako nespretnega tolmača zgodovinskih dogodbe, sedaj pa kot nič manj okornega razlagatelja juridičnih naredeb. Na jako čuden način namveč tolmači ministerski ukaz glede sprejemnega izpita za srednje šole. Ista naredba, pravi namreč, da mora učenec pri sprejemu izkazati znanje učnega jezika dotičnega zavoda — ergo smejo v Ljubljani terjati samo slovenski jezik pri izpitu v slovenske paralelke, ergo je oni velik krivičnik in bedak, ki se upa trditi, da se po zakonu mora zahtevati tudi nemščina... A le počasi učeni naš jurist! Ona naredba, ki je bila izdana še tedaj, ko žalibog ni bilo še nič sledu slovenskih srednjih šol, ona naredba se v istini tako glasi. Noben poznejši ukaz je ni razveljavil, kar bi se pač bilo zgodilo, ko ne bi bila popolnoma jasna tudi za naše sedanje razmere. V Ljubljani imamo, kakor znano, slovenske paralelke na gimnaziji; a učni jezik tu ni polnoma slovensk — uže v prvem letu se rabi pri jednem predmetu nemški učni jezik. Pozneje se mu pridružio še druge stroke, ki se predavajo z nemščino, na pr. matematika, zgodovina, grščina; naše sedanje »slovenske« paralelke imajo torej dva učna jezika in ker ministerska naredba zahteva pri izpitu znanje učnega jezika, terja ljubljansko ravnateljstvo tudi oba pri sprejemu, ker se slovenski učenci podučujejo na slovenskih oddelkih spodnje gimnazije v dvoje učnih jezikih. Tako tolmačijo merodajni krogi imenovani vladni ukaz in pač jim mora pritrđiti vsak jasno misleči človek.

Ko bomo imeli srednje šole z jedino domačim učnim jezikom, tedaj se boše tudi jedini ta zahteval — a sedaj tacih šol nemamo; imena »slovenske paralelke« še zaslužja ne, bolje bi se jim reklo »utrakvistične«. Čitatelj toraj vidi, kako bistroumno razlaga podlistkar dotične paragrafe in kako pravico očita prof. Šukleju pristranost, ker se sklicuje na jasne naredbi in na sedaj obstoječe razmere utrakvističnih naših srednjih šol.

G. podlistkar sklepa svoj odgovor z opominom, naj se ne kregamo za senco abderitskega osla, ter postavlja spodaj namesto podpisa: stat nominis umbra. No, mi smo v tem slučaju popolnoma njegovega mnenja; za to senco se res ni vredno prepriati, ta senca, ki zakriva pisatelja, — pa naj se podpisuje »Umbra«, ali »Volk« — nam je sedaj premagano stališče!

Domače in razne vesti.

Nadvojvoda Rajner je prišel v Trst in je v sredo zjutraj inšpiciral kosarno domačih domobrancev pri Sv. Ivanu na Vrdelju.

Podpore ranjenim vojakom in njihovim obiteljim. Podružnica podporne patrijotične zadruge za Trst in Istro objavila v »Osserv. Triestino« od min. četrtega razpisu podpornih daril za leto 1884. Do teh imajo pravico le ranjeni vojaki ali pa njih obitelji. Prošnje naj se vlagajo do konca meseca maja t. l. pri mestnem magistratu v Trstu, adresirane na gosp. župana, kot predsednika založnega kuratorija.

Tržaška prosta luka. Dunajski časopisi naznanjajo, da je ministerska komisija pod Bazant-om dospela v Marsilijo in da še ta teden pojle i v Genovo. Ko se ta vrne na Dunaj, predlože se ministerstvu preventivni troškovi za spopolnitev in zgradbo novih naprav v Trstu. Troškovi bodo znašali do 3,000,000 gld. Določil se tudi čas, v katerem se imajo

dela dovršiti. Ko bodo vsa potrebna dela dokončana, še le tačas odzame se Trstu prosta luka.

„Square“ na trgu pred Silošem. Društvo za oplešanje mesta napravi krasen vrt na prašnem in zapuščenem trgu pred Silošem. Dotični projekt je uže gotov, in se dni se je izročil magistratu v pretres in potrditev. V ta namen se je uže nabralo 5000 gl. — Nova lepa, ravna cesta, vzporednica kolodvoru imenovana „Corsia Miramar“ dobi v kratkem nasade, ki se za nekoliko let spremenijo v senčnati drevesi.

Tržaške novice:
Nesreče. Pred „Chiozzo“ se je prevrnil „Tramway-eva“ voz. Na vozu sta sedela gospod in gospa. Poškodvala se nista, le nekoliko strahu prebila. — V ponedeljek je prišel pod voz od „Tramway-a“ nek ubogi poulični pometlač. K njegovej sreči, da je voznik še o pravem času konja ustavil in pridržal. — Iv. S., iz Ščedne je po stanu dninar. Mož ima 39 let, a za skakača več ni. Te dni je hotel skočiti z brega v ladjo, a skoči tako neukretno, da si obe nogi poškodva, vsled tega je moral iti v bolnišnico. — Prepeljali so v bolnišnico težaka C. J., iz Trsta. Dobili so na tlaku ležečega in močno iz glave krvavečega in „non plus ultra“ po vinu dišečega. V pijanosti je tehlol na trdi tlak in si glavo prebil na več krajih. On pravi, da je padel po stopnicah svojega stanovanja.

Požarna kronika. Velik požar je nastal vtorek v magazinu žveplja v ulici „Madonna del Mare“. V tem se je nahajalo nakopičenega žveplja do 50.000 gl. vrednosti. — Srčnosti in vstranosti naših vatrogascev se je zahvaliti, da so veliko množino žveplja rešili in primeroma ogenj pogasili v kratkem času. Škoda se ceni na 5000 gl. — V četrtek po noči je nastal ogenj v javnej kuhinji št. 990 v ulici „Stazione“. Vatrogasci so kmalu ogenj pogasili. Škoda znaša od 15 do 18 gl. Kako je nastal požar, ne ve se.

Veliko sensacija dela po Trstu dogodba, katero je prvi razglasil nek tukajšnji nemški list. Iz Trsta je nekdo poslal v Aleksandrijo in od tu namenjen v Kairo sod spirita. Ko je sod došel na adresatu, odpre ga in najde v njem razkosano žensko truplo. Adresatu je bil sod poslan po osebi njemu povsem neznanje. Stvar preiskujejo, kakor se trdi. O drugi strani pa se trdi, da je vsa ta stvar izmišljena.

Nezvesti ljubimec. Neke 21 letna krasna devotka priprostega stanu, zaljubila se je v mladeniča, kateri jej je vedno in vsigdar zagotavljal ljubezen; ali on se je obnašal zadnji čas čem dalje odurnej proti ubogej Marički, ki je slednjič sprevidela, da njej nezvesti ljubi drugo. V četrtek ga je srečala na ulici, in mu očitala nezvestobo, ali ta jej srdit odgovori s pestjo. Maričko je nezvesti tako obdelal, da so jo morali prepeljati v bolnišnico.

Pasite otrok! Padel je po stopnicah iz drugega nadstropja deček E. Mengotti, teško se je pobil; zdravi se doma.

Nož in pretep. Pretepla sta se na lesnem trgu Matej Z., 19 letni mizar in Anton V., 20 letni težak. Mizar rani težaka v hrbet. Ranjenca so odvedli v bolnišnico, ranitelja pa tja gor, v ulico Tigor. — K. Juraj, 28 letni Tržačan, dninar po stanu, dobil je v metezu rano v trebuh. — H. Jožef, 17 letni likerist, bivajoč v ulici „Texas“, pretepal se je, in dobil z nožem rano v čelo, tako, da se mu kost vidi. Uže dalje časa nismo imeli prilike poročati o nožu, ali po pustu dozdevlje se, kakorj da bi bil ta stopil na dnevni red.

Na borsnem trgu je padel v pijanosti v sredo zvečer strežaj J. G., 64 letni mož. Prebil si je glavo. Zdravi se doma.

Policijsko in tatvine. Izročil se je sam policiji težak, ki je v pretepu, nastalem v krčmi „Pri rumenej hiši“ v Barkoli, z britvijo ranil drugega pretepalca. — Straža je ustavila mladega pobalina, po stanu vrvarja, ki je v pretepu, nastalem v žganjarji v ulici „Arcata“, z nožem ranil necega Al. A., katerega sedaj zdravijo v bolnišnici. — Straža je ustavila Iv. K. težaka, doma iz Kamnika. Ta je na trgu pred postajo na prodaj ponujal kolekov po 5, 10, 15 in 50 kr., katere, pravi da je našel na ulici. — Jožefa Dobar, doma iz Trbiža, morala je iti v bolnišnico, da si zdravi z nožem porezano glavo. Dobar igra na kitaro in s to si kruh služi. Spremlja jo po krčmah itd. nek godec na gosli. Mej obema je nastal prepir, menda radi nabranih soldičev; ljuti Paganini zgrabi za nož in ubogo kitaro muzu poreže na glavi. Paganinija so prijeli in odvedli v ječo, študirat „kontapunkte“. — V sredo so odpeljali sedet S. J. pomorščaka, ker je namerjaval v neke prodajalnici oddati nič vredno tutko za zlat, vreden 20 frankov. — Tatje so prodrli na stanovanje necega zasebnika v ulici „Capuano“ in mu odnesli kovčeg, v katerem je bilo gl. 240 v denarji in dve novi moški obleki. — Ustavili so težaka F. St., ker je na angleškem parniku kavo kradel. — Slepjar je padel v mrežo. V sredo proti večeru je šla mirno svojim potem po ulici „Torrente“ Liza K., žena necega kočijaža. Približa se jej nekdo, kažoč jej možnjček, kateri je uprav tačas pobral od tal. Nago-

varji jo, če hoče z njim deliti, ker v možnjčku je našel zlat cekin. in prosil, naj mu ga izmenja za štiri gl. Žena pa pri sebi ni imela dovolj denarja; da mu eden gold. v papirju in raz prsta sname zlati prstan ter mu ga izroči. Ko domov pride, cekin, ki je bila le tutka, pokaže možu, kateri sleparijo spozna. Oba se zdaj napotita sleparji iskat, in ga dobita v ulici „Torrente“; žena ga pokaže javnej straži, ki ga zajme v mrežo in odpelje strest v kolegij v ulici „Tigor“.

Petarda. Petarda o kateri smo poročali v zadnjem listu, ki se je razpočila v vrtcu pred poslopjem c. k. namestnika in Maron-ovim kijoskom, ni bila sama. Imela je svojo tovaršico. Straža je drugi dan preiskala mesto zločinstra in v bližnjem grmu dobila drugo petardo prejšnjem slično. Toda ta se ni užgala. Menda gotovo zločinec, ki je prvo zažgal in položil, ni imel časa se z drugo muditi, ter je raj prejel pete odnesel. Še to moramo opaziti, da imajo časopisi na Laškem vse polno telegramov o teh petardah, ki izrazujejo vidi si ga Bog kakov čuti!

Kdor hoče iti v Turčijo, kakor naznanja ukrep otomanske policije, mora imeti svoje listine lepo v redu, pregledane in potrjene po turškem konsulu ali po verjeniku pri narodu, h katerem pripada izseljenec, ali potovalec itd.

Ureditev lukne policije. Naznanjajo iz Beča, da je trgovinski minister objavil nov zakon, glede policije v pomorskih lukah.

Sv. Jožefa praznik v Ricmanjah. Na ta praznik so Ricmanje vsako leto polne tujcev; a letos je obiskovalcev število bilo veliko večje, nego druga leta. — Iz vseh krajev našli smo tam mngo znancev; dosti gostov iz Trsta pa je pribavil izlet pevskega zbora delal. podpornega društva. — Pevci so kaj lepo peli; narod ni mogel prehaliti izvrstnega petja blizo 50 mladih izurjenih pevcev pod vodstvom g. Steleta razveseljevalo nas je do noči; napitnica za napitnico se je vršila; veselje je bilo obče in nekajeno. Pohvaliti moramo Ricmanjce zaradi dobre postrežbe; a brežanka in berzamin prekosila sta vse nade.

Goriške novice. Minoli ponedeljek je bilo leto, kar nas je zapustil in se preselil v večnost nepozabljeni pokneženi vrhovni škof Andrej Golmayr. — Grofinja Chambord je obiskala vtorek zjutraj cerkev na Kostanjevič, v kateri poživja nje mož Henrik V. — Delželni odesk je dovolil gospodom prof. poljedelske šole, da smejo predavati g. učit. z dežele. Tečaj se odpre v jeseni, v času šolskih počitnic. — Goričani se hvalijo z lepim, krasnim vremenom. — Dr. A. Luzzatto je dal na svitlo zdravstveno poročilo goriške občine za leto 1883. — Kongske dirke bodo imeli v Gorici na tretji velikončni praznik. Vršile se bodo po dreverodu mej postajo i mestom, a ne pa „Campagnuzzi“, kakor so mislili, ker Standeržci so se temu uprli. — Javni vrt se vedno lepša. Te dni so vsadili krasno mirto, dar necega gospoda, ki neče imenovan biti.

Dopolnilne volitve v mestni zbor Ljubljanski bodo za III. razred v 21. aprila, za II. razred v 22. aprila, za I. razred v 24. aprila.

V nadzorništvu za meščansko premoženje v Ljubljani izvoljeni so na 6 let ti-le gospodje: Vaso Petričič, Gašpar Ahčin, Srečko Noll, Gašpar Jemc, Jožef Ribič in Andrej Zakrajšek.

Dementi. Kakor smo zvedeli iz gotovega vira, gosp. baron Winkler, ko je bil zadnjič v Trstu, ni niti obiskal našega škofa, toliko manj se je torej mogel z njim pogovarjati o prih. škofih. Dotična vest v „Soči“ se torej ne naslanja na prave vire.

Vabilo. Vsi gg. odborniki, namestniki, pregledovalci računov in nadzorniki vabljeni so v odborovo sejo, katera bude v saboto, dne 22. t. m. točno ob 8 uri zvečer. Pri tej seji se konstituira odbor in se razdele razni društveni posil. Predsedništvo dei. podpornega društva.

Vabilo. Na veselico katero priredi pekovsko pevsko društvo „Jadranska zarja“ v nedeljo dne 23. marca 1884 v zgorenjej dvorani gostilne pri „Zelenem hribu“ (Monte verde) z sledečim sporedom: 1. E. Rihar, „Slovan“ poje moški zbor. 2. Reminiscence iz opere „Lucrezia Borgia“ in „Lucia de Lamermoor“, svira na cistro g. Prevec. 3. pl. Zajc, „Kolo“, moški zbor. 4. Turkov „Najlepši zaklad“, deklamuje gospica Muhova 5. pl. Zajc „Nočni stražari“, moški zbor. 6. F. J. Tance, „Izgubljeni cvet“ četverospjev pojd gospe Nučičeva in Modrova in gospodični Muhova in Umekova. 7. Ivan Dolinar „Bridkost peka“, govori g. Dobčnik zbor. 8. Hajdrih, „Morje Adrijansko“ moški zbor. 9. pl. Zajc, „U boju“, moški zbor. 10. Prosta zabava. Začetek točno ob pol 4 uri popoldne. — Ustopnina 20 kr. Udje brez službe so prosti ustoppine, a morajo se javiti za ustoppnice od 9. do 11. ure zjutraj v delalskem podpornem društvu, Corsia Stadion št. 11.

Brezplačni spomeniki list. Po zdravstvenej inčijativi je od svetovnoznanega izumitelja hrano-zdravilnih izdelkov iz sladi, g. IVANA

HOFFA, c. kr. pridvornega liferanta skoraj vseh evropskih vladarjev, c. kr. svetnika itd. na Dunaju, Graben, Bräunerstrasse 8, potem 35-letnice njegovega poslovanja in uprav tako dolgo obstoječe njega iznajdbe, izišel nek historično-medicinski spomenski list, preveden z spomensko tablico, na kateri so zabilježeni najznameniteji zgodovinski podatki Avstro-ogrske, s koledarjem za leto 1884., z svetovno uro, in zapisnikom svetovno važnih dat, kateri na željo izumitelja, g. IVANA HOFFA, razpošilja se gratis in franko vsem, ki ga zahtevajo. — V tem se nahajajo zabilježene mnogoštevilne svedoče zdravnikov in zanimajočega se občinstva, kakor tudi poročila o zdravljenih uspehih pri boleznih v prsih in želodcu, poleg specifičnih boleznih na krvi (bleboda, pomanjkanje krvi, zlata žila itd.) in list utegne biti za vsacega bolnega dokaz vrednostne prisvojinje. D. R.

Gospodarske in trgovinske stvari.

Tržaška svobodna luka in pa zdaljšanje Rudolfove železnice do Trsta.

(Dalje.)
Tudi ni krivda Trsta, da naši najboljši mornarji morajo lekatiti dela na Angleškim in v Ameriki in da se oni, ki ostanejo doma, slabo žive z ribarjenjem.

V ostalem so še drugi uzroki, zaradi katerih je svetovna trgovina vzela svojo pot skoz Anglijo, Portugalsko in Holandijo ter zapustila Benetke, Genovo, in ti uzroki so nova pomorska pota in nove dežele, katere sta našla Vasco de Gama in Kristof Kolumbij; ali predor ožine pri Suec-u je vse zopet popravil na korist Trsta, da se je le znal precej izkoristiti nov položaj. Ali povsod drugod so se hitro brigali, da napravljajo potrebnih zvez do morja, le pri nas se toliko obotavljajo, da bi zdaljšali Rudolfovo železnico za še samih 150 kilometrov, da bi potem segala do morja. Neuman-Spallart tudi graja našo trgovsko marino; ali on ne pomisli, da kder ni kaj izvažati, ni tudi dosti uvažati, da je treba torej poprej velike obrtnije, trgovine in sploh aktivnosti v notranjih deželah, potem se bode uže tudi razvijala domača trgovska marina. Najlepši izgled v tem obziru nam daje severna Amerika; tam imajo ne le domače, temuč tudi tuje ladje vedno zadosti blaga za izvoz in uvoz; kaj tačega bi se pa godilo tudi v Trstu, da je trgovina bolj razvita. Naše pomorstvo peša zato, ker so sploh naše Primorske dežele zanemarjene; pred leti je bilo avstrijsko pomorstvo uže prav dobro razvito; mi imamo les, delo po ceni in izvrstne pomorščake, a premalo obrtnije in preslabo razvito trgovino; da se pa zadnja ne razvija po potrebi, temu so uzrok v prvi vrsti slabe prometne zveze po kopnem.

Gosp. Neumann hoče tudi Trst braniti z nemškimi mečem; to je malo preveč; avstrijska ljudstva sama ga bodo najbolje branila in žalostno bo za Avstrijo, ko bi le dežele moral kedaj braniti nemški meč. Die Wacht am Rhein naj le pojó tam na Renu, a le tam; pa ne na Donavi, najmanj pa na Adriji; za nas ni tista pesem.

Gotovo je torej, da je mnogo tožeb proti Trstu neopravičenih, a še bolj neopravičeno je to, da manj ali več učeni gospodje, kadar koli govore o Trstu in nasvetujejo sredstva za pomoč temu mestu, pozabljajo na dežele, ki leže za Trstom.

Jako omejene pojme o trgovini imajo oni, ki mislijo, da je zadosti, da se le mnogo blaga skoz Trst uvažja in izvažja in da to vse lahko vlada preskrbi s tem, da ukaže, da vsa pota peljajo v Trst. Borne pojme o trgovini ima oni, kateri ne pozna, da trgovina išče vedno le najkrajše in najcenejše poti in da podlaga trgovine je dobra obrtnija, katera daje mnogo blaga za izvoz, na drugej strani pa tako prebivalstvo, katero dosti služi in more torej trošiti, kar zopet prouzročuje živahnjejši uvoz. Za Trstom je Kras in za Krasom so dežele, v katerih ljudje trpe glada ter iščejo dela drugod, ako se celo ne izsele v Bosno ali v Ameriko. Zdej pa pišejo o Trstu in železnicah, a nobeden teh pisateljev se ne spominja, da za Trstom leži lepa, a zanemarjena dežela, katere Trst tudi neobhodno potrebuje, ako hoče sploh napredovati.

Kadar so nekateri gospodje kde skupaj pri političnih pogovorih, bodisi v Trstu ali v Gorici, radostno si napijajo in govore o Trstu in Gorici, kakor o sestrah, a komaj so zopet doma, vse je pozabljeno, in gospodje tržaški od skrajne ital. stranke ne privoščijo Gorici, ne privoščijo krasnej soškej dolini, kder je izvrstna vodna moč bistre „Soče“ in so tudi vsi drugi pogoji za krepko obrtnijo, ti gospodje ne privoščijo goriškej deželici tako potrebne železnice skoz soško dolino. — Spoznali so sicer, da se morajo tržaški trgovci bolj poprijeti obrtnije, da tako povzdignejo uvoz in izvoz; a dosedaj hočejo vse te velike fabrike zidati le v Trstu, kder ho gonilna moč draga, kder sploh manjkajo tudi pogoji, zdravilski, socialni itd.; le na soško dolino, ki je tako blizu Trsta, kder je gosto in krepko, pošteno prebi-

*) „L'Indipendente“ je prav zdej zopet začel ropotati proti njej na vso moč. Pis.

valstvo, le na dolino, ki je kakor nalašč ustvarjena za obrtnijo, nočejo misliti naši pisatelji in tržaški politikarji.

Vsak, kedor ni vdeležn pri bilanci mesta Trsta torej dobro razvidi, da ima predelska železnica svojo veliko prednost in to prednost je tudi dokazal Semrad v svojem poročilu od leta 1872. — A leta 1875 se je še projekt predelske železnice popravil in so se zmanjšale strmine mej Trbižem — Predilom in Predilom-Bovcem (1—40) ter se je tudi črta skrajšala s tem, da se je na strani pustila koritniška do lina. Mnogi neprijatelji se ne bodo sicer nikoli sprijaznoli s predelsko železnico; toda trgovska zbornica tržaška, ki je v tem obziru bolj kompetentna, kakor pa neka tržaška svojaj, je od prvega začetka potezala se za to črto in jej je še vedno zvesta. Od sedanje vlada pa je pričakovati, da bode izvršila ta projekt v korist Trsta na blagor zanemarjene goriške dežele; vsaj si je sedanja vlada zapisala na svoj prapor: „Porazumenje“ in enakopravnost vseh narodnosti, katero geslo je tudi v tem obziru na pravem mestu, kajti nobena stvar ne pomaga toliko v porazumenje, nego dobri gmotni napredek. (Konec prihodnjč.)

Tržno poročilo.

Kupčija v obče miruje. Kava prav mlahova kupčija po zdadno znižanih cenah. Prodalo se je zadnji dni 300 vreč kave. Rio po for. 57—69.—, 300 vreč Santos po for. 57—64.—

Sladkor. Stalna mlahovost, cene jako šibke. Denes stane sladkor v vrečah for. 26—29.—

Olje — cene trdne, a kupčija nezdatna. Fino namizno stane for. 63—85.—, jedlino for. 44—48.—

Sadje. Pomeranče, limoni for. 3—6.—, mandlji for. 80 do 90.—, fige v venci fr. 13 do 14.—, rožiči for. 4 1/2 do 6 1/2, opaša fr. 13 do 15.—, cvebe navadne for. 13 do 16.—, Elem fr. 18 do 30.—, Sultanina fr. 20 do 36.—

Petrolje v slabem obrajtu; denes velja for. 9.50 do 9.60; tendenca za še nižji ceno.

Domači pridelki, fižol rudeč for. 10 1/2, do 11.—, bobinec f. 11 1/2, do 12.—, beli fr. 10 1/2, do 11.—, zeleni dolgi fr. 11.—, mandolon fr. 11 1/2, kanarin fr. 12 1/2, koks fr. 12 1/2, do 13.—, mešani fr. 8 do 9 1/2, maslo 86 do 98.—

Žito. Pšenica ruska fr. 10.25, koruza levantinska fr. 6.90.

Zes. še precej dobra kupčija po trdnih cenah.

Seno, dobro konjsko for. 1.10 do 1.60.

Borsno poročilo.

Državni papirji so zadnje dni nekoliko trpeli vsled poročil iz Dunaja, da se tam oddaja nova ogerska zlata renta le po 77 1/2%; kurzi so v obče nekoliko nižji postali.

Dunajska horsa dne 21. marcija.

Žnotni drž. dolg v bankovcih 79 gl. 75 kr.	80	95
Enotni drž. dolg v srebru	101	70
Zlata renta	95	35
5% avst. renta	845	—
Delnice narodne banke	323	60
Kreditne delnice	121	40
London 10 lir sterlin	9	6
Napoleon	5	69
C. kr. cekini	59	20
100 državnih mark		

Št. 155.

Razglas.

Naznanja se, da v Nabrežinskih semnjih (dne 5. aprila, 17. septembra in 27. oktobra vsacega leta) bode zraven vsakovrstnega blaga tudi živina (voli, krave, konji itd.) na prodaj. Živina bode letos vsake občinske pristojbine (takse) prosta.

Vabi se torej č. g. prodajalce in kupce živine bližnjih in daljnih krajev se mnogobrojno udeležiti uže prihodnjega semnja 5. aprila t. l.

Županstvo v Nabrežini.

Nabrežina, 16. marca 1884.

Caharija, župan.

Le 3 goldinarje!

300 ducatov preprog v divnih turških, škotskih in krasnobojnih uzorcih, dolge 2 metra, široke 1 1/2 meter, morajo se koj oddati in stane komad le 3 gl., carine in pristojbine franko, proti pošiljati ali povzetnici. Posteljne ogranice par 2 gl.

Adolf Sommerfeld, Draždane, Prekupcem jako priporočljivo.

